

tiam. Mihi autem famulo vestro non credatis elapsam, quod ab ore vestro, cum a vobis recederem, accepisse me gaudeo. Dixistis enim mihi, ut ex parte vestra, loca sancta salutarem, et in visitando ea, memoriam vestri facerem in singulis. Cujus rei non immemor, hunc annulum quem vobis mitto, per sacra loca circumferens et singulis applicans, in memoriam vestri singulis imposui. Pro cuius reverentia, precor ut annulum custodiatis et habeatis chariorem. Valet. Valet iterum cum mei memoria.

XXVI.

B. MILITIAE TEMPLI MAGISTRI.

LUDOVICO, Dei gratia regi excellentissimo Francorum, BERCTINUS, militiae Templi minister humilis, salutem, et in Christo regnare.

Ad aures vestrae sublimitatis pervenisse non dubitamus, quo timore afflictus dominus noster rex Amalricus communi consilio Christianitatis contra Sairanem, quem Noradinus cum multo exercitu ad regnum Babyloniae direxerat sibi subjugandum, cum pretioso sacrae crucis signo perrexerit, et qualiter redierit. Nisi enim tanta exstitisset nostris promerentibus culpis terrae Antiochenae perturbatio et de-

solatio, praesidio Dominicae crucis dominus rex vellem suum de inimicis fecisset. Sed audita incommoda Antiochiae, ut consilio providit, inde secessit. Putabat enim praedictus adversarius Babylonicum regnum suo domino subjacere, et Christum colentibus ingressum ad Hierusalem terra marique impedire. Nam Deus qui suos novit ubique custodire, longe consilium ipsius iniquum aliter disposuit. Tanta autem, serenissime rex, sunt [utriusque patriae, Antiochicae scilicet et Jerosolymitanæ, incommoda, quod pro nimietate sui nolumus vobis scripto significare. Denique vestrae eximiae dignitati hunc praesentium latorem fratrem Galterium honestum et in negotiis Dei sollicitum dirigimus, qui in negotiis ipsis permansit, et initium finemque vidit; ipse vero vestrae sanctitati placita super hoc reserabit. Quae enim sublimitati vestrae dixerit, confidenter attendatis, tanquam nostro ex ore prolata. Et cognoscat vestra excellentia quoniam oculi totius Christianitatis Orientis, post Dominum, in vos respiciunt, ut a tantis malis, dum tempus instat opportunum, per vos eripiatur.

B. LUDOVICI FRANCORUM REGIS

EPISTOLA

AD SUBDITOS SUOS IN REGNO FRANCIAE CONSTITUTOS, DE CAPTIONE ET LIBERATIONE SUA.

Scripta in Acon, anno Domini 1250.

(BONGARS, *Gesta*, etc., p. 1196.)

LUDOVICUS, Dei gratia Francorum rex, dilectis et fidelibus suis, praelatis, baronibus, militibus, civibus, burgensibus suis, et aliis universis in regno Franciae constitutis, ad quos praesentes litterae pervenerint, salutem.

Ad decus et gloriam divini nominis, crucis prosequi cupientes negotium, totis affectibus universitati vestrae duximus intimandum: quod post captionem Damiatæ, quam Dominus Jesus Christus, per ineffabilem suam misericordiam, quasi miraculose præter vires humanas Christianæ tradiderat potestati, sicut vos credimus non latere, delibato communi consilio, de Damiatæ recessimus, vicesima die mensis Novembri proximo præteriti; congregato tam navali exercitu quam terrestri, procedentes adversus Sarracenorum exercitum, congregatum et castrametatum in loco qui vulgariter Massoria appellatur; in ipso quidem itinere sustinimus aliquos Sarracenorum insultus, in quibus assidue detrimentum suorum non modicum receperunt, quadam die non

nullis eorum, qui de exercitu Ægyptiorum nostris occurrerant, interfectis. Intelleximus autem in ipso itinere, Soldanum Babyloniae de novo vitam miseram finisse; qui, sicut publice dicebat et miserat ad filium suum morantem in partibus Orientis, ut in Ægyptum veniret, et eidem a cunctis sui exercitus majoribus fidelitatis fieri fecerat juramenta; relicta totius suae terrae exercitus custodia cuidam admirato suo, nomine Farchardino. Hæc quidem, in accessu nostro ad locum praedictum, invenimus vera esse.

Accedentes igitur ad locum praedictum, die Martis, ante festum Nativitatis Dominicae, in primis accessum habere nequivimus ad Sarracenos eosdem, propter quemdam fluvium inter utrumque exercitum defluentem, qui fluvius Thaneos dicitur, et in loco illo a magno flumine derivatur. Inter utrumque fluvium posuimus castra nostra protendentia a majori fluvio ad minorem; ubi aliquando conflictu habito cum Sarracenis, multi ceciderunt ex ipsis,

rostrorum gladiis interfecti; maxima insuper eorum A multitudine submersa in aquis validis et profundis. Sane quia memoratus fluvius Thancos non erat vadabilis, propter profunditatem aquarum et riparum altitudinem, cœpimus facere super eum calciatam, ut per eam pateret transitus exercitui Christiano, ad hoc multis diebus cum immensis laboribus, periculis et sumptibus insistentes. Sarraceni autem, e contra totis resistentes conatibus, machinis nostris quas crexeramus, ibidem machinas opposuerunt quasplures, quibus castella nostra lignea quæ super passum collocari feceramus eundem, conquassata lapidibus et contracta, combusserunt totaliter igne Græco. Quo facto, fere omni spe et expectatione frustrata per calciatam illam taliter transcundi, tandem per quemdam Sarracenum venientem ab Ægyptiorum exercitu, datum fuit nobis intelligi locum esse vadabilem aliquantulum inferius, quo poterat exercitus Christianus fluvium transmeare. Inde, communicato consilio baronum et aliorum majorum de exercitu, die Lunæ ante Cineres, fuit concorditer ordinatum quod in crastino, die videlicet Carniprivii, summo mane conveniremus ad locum prædictum, fluvium transituri, quadam parte exercitus ad castrorum custodiam ordinata. Die itaque crastina, ordinatis aciebus, venientes ad locum, transivimus fluvium non tamen sine gravi periculo. Nam profundior et periculosior erat locus, quam nobis fuerat intimatum: ita quod ibi oportuit natate equos nostros, et propter altas et lutuosas ripas, periculosus erat exitus fluminis antedicti. Transacto itaque flumine, ventum est ad locum ubi erant Sarracenorum machinæ, juxta calciatam prædictam. Et habito cum Sarracenis aggressu, nostri qui præcedebant, multos ex ipsis trucidarunt gladiis, non parcentes sexui vel ætati. Inter quos capitaneum eorundem, et quosdam alios admiratos interfecerunt ibidem. Deinde vero dispersis aciebus nostris, quidam nostrorum per castra hostium discurrentes, venerunt usque ad villam quæ Massora dicitur, quotquot hostium occurrebant gladiis occidentes. Sed tandem Sarraceni, cognito eorum inconsulto processu, resumptis viribus irruentes in eos, et circumvallantes undique, oppresserunt eosdem, ubi facta est nostrorum strages non modica baronum et militum, tam religiosorum quam aliorum, de qua non immerito doluimus quamplurimum et dolemus. Ibi etiam illum præcordialem et præclarum fratrem nostrum, recolendæ memoriæ, et Atrabensem comitem, temporaliter amisimus: quod cum cordis amaritudine recolimus et dolore, licet de ipso gaudendum sit potius quam dolendum, quoniam pro certo credimus et speramus eum, corona martyrii, ad cœlestem evolasse patriam, et ibi cum sanctis martyribus perenniter congaudere.

Itaque die illa, Sarracenis super nos irruentibus undique, ac imbrem emittentibus sagittarum, graves insultus sustinimus eorundem usque circiter Loram nonam, deficiente nobis omnino balistarum

A subsidio, et tandem multis ibidem vulneratis ex nostris et equis nostris pro majori parte diversis sauciatis vulneribus aut occisis, Domino auxiliante, campum retinimus, nostrorum viribus recollectis: et ibi, juxta Sarracenorum machinas, quas acquisivimus, eadem die castra nostra posuimus: ubi cum paucis moram fecimus die illo, facto ibi prius ponte de lignis, per quem possent illi ad nos qui erant ultra fluvium transineare. In crastino vero plures e nostris de mandato nostro fluvium trans-euntes, castra metati sunt juxta nos: et tunc, destructis Sarracenorum machinis, licias fecimus ad pontes navales, per quos nostri de uno exercitu ad alium transire libere poterant et secure. Sequenti autem die Veneris, filii perditionis, congregatis ex B omni parte viribus suis, Christianum exercitum omnino perdere intendentes, in fortitudine maxima, et in multitudine infinita convenerunt ad licias nostras, ex omni parte exercitus tantos tamque terribiles facientes insultus, quantos sicut a pluribus dicebatur, in eis marinis partibus nunquam viderant facere Sarracenos. Quibus tamen, divina prævalente potentia, ordinata ex omni parte exercitus nostrorum copia restitimus, et impetus repulimus eorundem, maxima eorum multitudine nostrorum gladiis incumbente. Postmodum autem elapsis aliquot diebus adventavit apud Massoram Soldani filius, veniens de partibus Orientis: in cujus adventu tympanizantes et lætantes Ægyptii, receperunt eum ad Dominum: et ex hoc augmentata est eorum non modicum fortitudo. Unde apud nos postmodum, nescimus quo C Dei judicio, omnia nostris desideriis in contrarium successerunt, inclente diversarum ægritudinum peste, et mortalitatis etiam generalis tam in hominibus quam in equis, ita quod vix erant in exercitu aliqui qui mortuos suos non plangerent, aut ægro-tantes ad mortem. Unde pro magna parte diminutus erat exercitus Christianus, et consumptus

Tantus erat defectus victualium, quod plures inedia deficiebant et fame. Non enim vasella navalia de Damietta ad exercitum transire poterant, impedi-entibus Sarracenorum galeis et vasis piraticis, quæ per terram in flumine collocaverant antedictio. Sicque compluribus vasis nostris prius captis ab eis D in flumine, tandem duas successive caravanas, victualia et alia multa bona ad exercitum deferentes, cæsa mariuorum et aliorum multitudine, ceperunt in totius exercitus detrimentum. Unde deficiente omnino victualium, et annonæ equorum suffragio, ceperunt in exercitu deficere fere omnes, in desolationem et terrorem non modicum incidentes. His igitur arctatos incommodis, tam propter ciborum carentiam et equorum annonæ, tam propter casus superius adnotatos, inevitabilis necessitas nos induxit a loco prædicto recedere, et ad partes Damiatæ redire, si Dominus providisset. Sed, cum viæ hominis non sint in eo, sed potius in illo, qui quorumque gressus dirigit, et disponit juxta sua placita voluntatis (Jerem. x, 23), dum essemus in itinere revertendi,

quinto scilicet die mensis Aprilis, et Sarraceni totis suis viribus congregatis in unum, cum multitudine infinita aggressi sunt exercitum Christianum; et, sicut accidit, permissione divina, peccatis nostris exigentibus, in manus inimicorum incidimus: nobis, et charissimis fratribus nostris, A. Pictaviensis, et C. Andegavensis comitibus, et cæteris qui nobiscum revertebantur per terram, nemine penitus evadente, captis et carceribus mancipatis, non sine maxima strage nostrorum, et effusione non modica sanguinis Christiani: majori parte illorum qui revertebantur per fluvium, similiter capta, aut gladio interfecta; vasellis navalibus, ut plurimum, incendio dissipatis, in quibus incendii flamma combussit ægrotantum multitudinem dolorosam. Sane post captionem nostram, per dies aliquot jam dictus Soldanus requiri nos fecit de treugis faciendis: petens instanter, non sine minis et austeritate verborum, quod sublato moræ dispendio, faceremus sibi restitui Damiatam, cum omnibus rebus ibidem inventis, et resarciremus omnia damna, et expensas quas fecerat usque ad tempus illud a die qua receperant Damiatam Christiani. Tandem vero post multos tractatus, treugas inivimus usque ad decennium, sub hac forma, videlicet:

Quod idem Soldanus nos, et omnes qui capti fuerant a Sarracenis postquam venimus in Ægyptum Christianos captivos, nec non et omnes alios de quibuscunque partibus oriundos, qui capti fuerant a tempore quo Soldanus Kyemel, avus ejusdem Soldani Caym, cum imperatore treugas inierat, de arcere liberaret, et liberos abire permetteret ubi vellent; et quod terras quas Christiani in regno Hierosolymitano tenebant in adventu nostro, cum omnibus pertinentiis in earum pace tenerent. Nos autem tenebamur ei reddere Damiatam, et octingenta millia Byzantium, Sarracenorum pro liberatione captivorum, et damnis, et expensis prædictis: de quibus jam solvimus quadringentos: et liberare omnes Sarracenos captos in Ægypto a Christianis, postquam illuc venimus, nec non et eos qui capti fuerant in regno Hierosolymitano, a tempore treugarum olim factarum inter imperatorem et Soldanum prædictum. Adjecto, quod omnia bona nostra mobilia, et omnium aliorum apud Damiatam remanentia, post recessum nostrum, salva forent, et sub custodia et defensione ejusdem Soldani, portanda ad terram Christianorum quandocunque opportunitas haberetur. Omnes etiam Christiani infirmi, et alii qui pro vendendis rebus suis quas ibi habebant, in Damiatam moram traherent, tuti similiter essent, recessuri per terram vel per mare, quando vellent, sine impedimento vel contradictione quacunque. Et omnibus illis qui per terram vellent recedere, tenebatur idem Soldanus usque ad terram Christianorum securum præstare conductum.

Unde cum hujusmodi treugæ inter nos et Soldanum prædictum, præstitis juramentis hinc inde firmatæ fuissent, et jam idem Soldanus esset cum suo

A exercitu in itinere veniendi adversus prope Damiatam, pro complendis omnibus supradictis, accidit, divino judicio, quod quidam milites Sarraceni, non sine conniventia vel majoris partis exercitus, irruentes in Soldanum prædictum surgentem in mane de mensa, post prandium, ipsum immaniter vulneraverunt, et de suo tentorio exeuntem, ut posset fugæ beneficio liberari, videntibus fere omnibus admiratis, et aliorum Sarracenorum multitudine, frustatim gladiis trucidarunt. Quo perpetrato, statim multi Sarraceni armati, in illo furoris calore, venerunt ad nostrum tentorium, ac si vellent, ut timebatur a multis, in nos et alios Christianos desævire; sed divina clementia eorum furiam mitigante, super firmandis treugis præhabitis cum Soldano, et civitatis Damiatæ liberatione festina, nos requisierunt instanter. Cum quibus, præmissis tamen ab eis verborum et comminationum tonitruis, tandem sicut Domino placuit, qui tanquam pater misericordiarum, et pius in tribulationibus consolator, gemitus compeditorum exaudit, firmavimus cum juramentis treugas quas feceramus antea cum Soldano; et ab omnibus et singulis eorum recepimus juramenta, juxta legem eorundem super treugis nostris observandis, determinatis certis temporibus, infra quæ captivi liberarentur hinc inde; et Damiatæ civitas redderetur. In cujus redditione, et tunc cum admiratis eisdem, et antea cum Soldano ea de causa non sine difficultate convenimus, quia spes nulla erat de retinenda civitate jam dicta, sicut certissime per illos intelleximus qui ad nos de Damiatam venerant, veritatem nullatenus ignorantes: propter quos, de consilio baronum Franciæ, et quamplurimum aliorum, potius elegimus Christianitati fore consultius, nos et captivos alios pro treugis hujusmodi liberari, quam civitatem taliter admittere cum residuo populi Christiani existentis in illa, quam nos et alios sub tantis periculis in carcere remanere. Die igitur statuta receperunt admirati prædicti civitatem eandem: qua recepta, liberaverunt nos et fratres nostros; nec non comites Britannicæ, et Flandriæ, et Suession. Et multos alios barones, milites de regno Franciæ, Hierosolymorum, et Cypri. Et tunc spem firmam habuimus, ex quo nos liberaverunt et alios supradictos, quod de reddendis et liberandis omnibus aliis Christianis, juramenta sua firmiter observarent, secundum continentiam treugarum.

His itaque peractis, a partibus Ægypti recessimus, certos nuntios dimittentes ibidem, ad recipiendum captivos a Sarracenis, et ad custodiam rerum quas ibidem dimisimus, et quod non habebamus navigia quæ sufficerent ad portandum. Postmodum autem, venientes in actu de rehabendis captivis, quod multum insidet cordi nostro sollicitè cogitantes, remisimus alios solemnes nuntios et navigia in Ægyptum, ad reducendum captivos, et res alias quas dimiseramus ibidem: scilicet, machinas nostras, arma, tentoria, quamdam quantitatem equorum et alia multa bona. Sed Admirati prædicti nun-

uos nostros, cum instantia postulantes reddi sibi captivos juxta formam treugarum et alia supradicta, detinuerunt diutius in Babylonia, sub spe reddendi omnia quæ petebant. Tandem vero post expectationem diuturnam de captivis omnibus quos reddere tenebantur, qui sunt, ut firmiter dicitur, numero plus quam duodecim millia, inter antiquos et novos, non liberaverunt nuntiis nostris nisi tantummodo quadringentos; de quibus pars quædam exivit de carcere pecunia mediante: de cæteris tantum rebus, nihil omnino reddere voluerunt. Imo, quod est detestabilius, post treugas initas et juratas, sicut intelleximus per nuntios nostros, et per captivos quosdam fide dignos de illis partibus redeuntes, electos juvenes de Christianis captivis ducendo ad victimam, tanquam oves, quantum in eis erat, compellebant apostatare a fide catholica, apposis gladiis super eorum cervicibus, et clamare legem sceleratissimi Machometi; quorum multi imbecilles et fragiles exorbitaverunt a fide, legem illam detestabilem profitendo. Cæteri vero, tanquam athletæ fortissimi, in fide radicati et in firmo proposito constantissime persistentes, minis vel flagellis hostium superari nullatenus potuerunt: sed certantes legitime, coronas martyrii receperunt sanguine rubritas; quorum sanguis, ut pro certo tenemus, clamabat ad Dominum pro populo Christiano, et advocati nostri erunt coram summo Judice in cœlesti curia, in causa quam agimus contra fidei inimicos, utiliores nobis in illa patria quam si nobiscum conversarentur in terris. Multos etiam Christianos qui apud Damiatam remanserant ægrotantes, gladiis trucidarunt. Nec de liberandis captivis Christianis, nec de rerum restitutione nostrarum aliquam certitudinem habebamus, quamvis plene servaverimus conditiones et pacta quæ cum eis habuerimus et parati fuerimus observare.

Ad hoc cum post treugas initas et liberationem nostram, firmam haberemus fiduciam, quod liberatis captivis, terra transmarina quam Christiani tenebant, in statu pacifico permaneret usque ad tempus in treugis diffinitum: voluntatem et propositum habuimus ad partes regni Franciæ revertendi: et jam disponi feceram de navigio, et aliis quæ ad nostrum passagium necessaria videbantur. Sed aperte videntes, per ea quæ superius sunt expressa, quod admirati prædicti aperte contra treugas veniebant, et contra propria juramenta nobis et Christianitati illudere non verentes, requisimus consilia baronum Franciæ, prælatorum, domorum Templi, Hospitalium Sancti Joannis, et Sanctæ Mariæ Teutonicorum, baronum regni Jerosolymitani, et communicatum quid esset nobis ineuntibus hujusmodi faciendum: quorum major pars concorditer asserebat, quod si nos recedere contingeret his diebus, prædictam terram dimitteremus omnino in admissionis articulo constitutam; et noster recessus non esset aliud, nisi eam totaliter exponere Sarracenis: maxime cum in statu tam debili, et tam miserabili his

diebus esset, proh dolor! constituta. Captivi etiam Christiani qui ab infidelibus detinentur, post recessum nostrum poterant pro perditis reputari, omni spe de liberatione ipsorum sublata. Si autem contingeret nos morari, sperabatur quod ex mora nostra posset aliquod bonum evenire: ex quo etiam liberatio captivorum, et castrorum et villarum regni Jerosolymitani retentio, et quædam alia toti Christianitati utilia possent, actore Domino, provenire, maxime cum inter Soldanum Alapiæ, et Babylonios gravis discordia sit exorta. Qui Soldanus, congregatis suis exercitibus, jam cepit Damascum, et quædam castra sub dominio Babyloniæ constituta, processurus, ut a multis asseritur, in Ægyptum ad vindicandum mortem interfecti Soldani, et ad terram illam quantum poterit occupandam. His igitur consideratis attente, prædictæ terræ sanctæ compatientes miseriis et pressuris, qui ad ejus subsidium veneramus, ac captivorum nostrorum captivitatibus et doloribus condolentes, licet nobis dissuaderetur a multis morari in partibus transmarinis: maluimus tamen adhuc differre passagium, et morari per tempus aliquod in regno Syriæ, quam negotium Christi totaliter relinquere desperatum et captivos nostros in tantis periculis constitutos. Charissimos autem fratres nostros *A. Pictaviensem*, et *G. Andegavensem* comites, ad charissimæ dominæ ac matris nostræ, nec non et totius regni consolationem, in Franciam duximus remittendos.

Cum igitur omnes qui in nomine Christiano censentur, zelum habere debeant ad negotium memoratum, et vos præcipue, clerici, qui de illorum sanguine descendistis, quos Dominus ad terram sanctam acquirendam, tanquam populum peculiarem elegit, quam acquisitionis titulo propriam reputare debetis, universitatem vestram ad illud servitium invitamus, qui nobis in cruce servivit, et pro redemptione vestra sanguinem proprium effundendo, exstitit, ita quod corda vestra nova in Christo Jesu. Gens enim illa sceleratissima, in contumeliam Creatoris, præter blasphemias quas dicebant in conspectu populi Christiani, crucem flagellis cædebant, spuebant in eam, et deinde viliter pedibus conculcabant, in opprobrium fidei Christianæ. Eia ergo, milites Christi! peculiaris papæ Dei vivi accingimini, et estote viri potentes ad vindicandas injurias et opprobria supradicta; actus vestros ad antecessorum vestrorum exempla reducite, qui specialiter, inter cæteras nationes, fuerunt in fidei exaltatione devoti, et sinceritatis affectu dominis suis temporaliter obsequentes, totum orbem gestis insignibus impleverunt. Præcessimus vos in obsequium Dei; venite et vos, assequimini nos pro Deo; tandem nobiscum, licet tardius deveneritis, recepturi, Domino largiente, mercedem, quam *Evangelicus Paterfamilias* primis donavit vineæ suæ operariis et extremis (*Matth. xx, 8*). Insuper præter indulgentiam generalem cruce signatis indultam, verientes, vel incompetens transmittentes in nostros subsidium,

imo potius terræ sanctæ, dum ibi præsentés fuerimus, apud Deum, et homines multum sibi favoris et honoris acquirant. Expedite autem negotium, ut illi quibus virtus Altissimi inspirabit venire vel mittere in subsidium memoratum, præparent se venturos vel missuros in rassagio instantis mensis Maii vel Aprilis. Ipsi autem qui parati esse non poterunt ad transmittendum in illo passagio, saltem in secundo sequenti passagio sancti Joannis transfretare procurent in subsidium memoratum. Acceleratione enim opus est, et mora dispendiosa videtur, juxta negotii

A qualitatem. Vos autem, prælati et alii Christi fideles, pro nobis ac memorato negotio terræ sanctæ specialiter orationum instantia interpellare velitis Altissimum, ac in locis vobis subjectis faciatis specialiter exorari, ut quod nostra peccata præpediunt, Divinæ suæ propitiationis annuente clementia, vestrarum aliorumque bonorum orationum suffragiis valeat.

Actum Acon, anno Domini 1200, quinquagesimo mense Augusto.

MONITUM IN SUBSEQUENTIA CARMINA.

(Edelestand DU MÉRIL, *Poésies ant. au XIIe siècle*, p. 408.)

L'enthousiasme produit par les Croisades inspira successivement un grand nombre de poésies populaires; nous avons cru devoir en ajouter quelques-unes, qui, quoique postérieures à la formation des nouvelles langues, nous ont paru offrir un véritable intérêt. Celle-ci se trouve dans les *Annales* de Roger of Hoveden, ap. Saville, *Rerum Anglicarum Scriptores*, p. 639. Elle fut composée vers 1188; l'auteur s'appelait Bertier ou Bertère, dont Symphorien Guyon fait, sans aucune raison à l'appui de son opinion, un conseiller du roi d'Angleterre, *Histoire d'Orléans*, p. 409.

I.
Chant des Croisés.
Juxta threnos Jeremiæ
Vere Sion lugent viæ,
Quod solemni non sit die
Qui sepulcrum visitet,
Vel casum resuscitet
Hujus prophetiæ.

Contra quod propheta scribit,
Quod de Sion lex exhibit,
Nunquam ibi lex peribit
Nec habebit vindicem,
Ubi Christus calicem
Passionis bibit.
Lignum crucis,
Signum ducis,
Sequitur exercitus;
Quod non cessit,
Sed præcessit,
In vi sancti Spiritus.

Ad portandum onus Tyri
Num deberent fortes viri
Suas vires experiri,
Qui certant quotidie
Laudibus militiæ
Gratis insigniri.

Sed ad pugnam congressuris
Est athletic opus duris
Non mollitis Epicuris
Non enim qui pluribus
Cutem curant sumptibus

B
Emunt Deum curis (1).
Lignum crucis,
Signum ducis,
Sequitur exercitus;
Quod non cessit,
Sed præcessit,
In vi sancti Spiritus.

Novi rursus Philistæi
Capta cruce, crucis rei
Receperunt arcam Dei,
Arcam novi fœderis,
Rem figuræ veteris
Post figuram rei.

Sed cum constat quod sint isti
Præcursores Antichristi,
Quibus Christus vult resisti :
Quid, qui non restiterit,
Respondere poterit
In adventu Christi?
Lignum crucis,
Signum ducis,
Sequitur exercitus;
Quod non cessit,
Sed præcessit,
In vi sancti Spiritus.

Crucis spreto crucem premit,
Ex qua fides pressa gemit :
In vindictam qui [l. quis] non fremit?
Quanti fidem æstimat,
Tanti crucem redimat,
Si quem crux redemit.

D

(1) *Precibus* ap. Saville; mais dans le reste de la pièce le dernier vers du couplet rime avec les trois premiers : *pressuris*, que propose l'*Histoire litté-*

raire, t. XV, p. 338, donne au vers une syllabe de plus qu'il ne doit avoir.